Muistio • Brief 63 • 7.2.2018
ISSN-L 2323-2463, ISSN 2323-2463

ETLA Muistiot tarjoavat ajankohtaista tutkimustietoa polttavista yhteiskunnallisista kysymyksistä.
www.etla.fi » julkaisut » muistiot
ETLA • Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ETLA Briefs provide timely research-based information on pressing societal issues.
www.etla.fi » publications » briefs
ETLA • The Research Institute of the Finnish Economy

Etlan suhdanne-ennusteiden ennustevirheet vuosina 2014–2017

Birgitta Berg-Andersson on Etlan tutkija (birgitta.berg-andersson@etla.fi).
Ville Kaitila on Etlan tutkija (ville.kaitila@etla.fi).
Hannu Kaseva on Etlan tutkija (hannu.kaseva@etla.fi).
Markku Kotilainen on Etlan tutkimusjohtaja (markku.kotilainen@etla.fi).
Markku Lehmus on Etlan tutkija (markku.lehmus@etla.fi).

Kiitämme Vesa Vihriälää kommenteista.

Suositeltava lähdeviittaus tähän muistioon: Berg-Andersson, Birgitta, Kaitila, Ville, Kaseva, Hannu, Kotilainen, Markku & Lehmus, Markku (7.2.2018). ”Etlan suhdanne-ennusteiden ennustevirheet vuosina 2014–2017”.
ETLA Muistio No 63. http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-63.pdf

Vuosia 2014–2015 koskeneissa ennusteissa Suomen bkt:n kasvua yliarvioitiin ja vuosia 2016–2017 koskeneissa ennusteissa kasvua puolestaan aliarvioitiin. Vuodesta 2013 vuoden 2015 puoliväliin talousennustajia leimasi usko maailman ja Suomen talouden voimakkaampaan elpymiseen kuin mikä lopulta toteutui. Vuodenvaihteessa 2015–2016 Kiinassa tapahtui pörssiromahdus, joka synnytti epävarmuutta koko maailmassa. Maailmantalouden ennusteita vastaavasti alennettiin yleisesti. Tämä on yksi syy Etlan vuosia 2016 ja 2017 koskeneiden varhaisten ennusteiden liialliselle pessimismille. Suomessa huolta herätti myös toteutunut huono vientimenestys ja kustannuskilpailukyvyn heikkeneminen. Lisäksi oli vaikeaa arvioida, miten Suomen talous toipuu matkapuhelintuotannon loppumisen vaikutuksista. Yksityisen kulutuksen ennustamista vaikeutti erityisesti säästämisasteen jyrkkä sukeltaminen negatiiviseksi.

Etla’s Forecast Errors in 2014–2017

In forecasts for years 2014–2015 the Finnish GDP growth was overestimated, and in forecasts for years 2016–2017 it was underestimated. From 2013 to mid-2015 the forecasters anticipated that the recovery in the world economy, and correspondingly in the Finnish economy, would have been stronger than what was realized. In winter 2015–2016 there was a stock exchange crash in China that created uncertainty in the whole world. Forecasts concerning the world economy were generally lowered. This was one reason for the overly pessimism in the early forecasts concerning the Finnish GDP growth for 2016 and 2017. In Finland concern caused also the past unsatisfactory export performance and the deterioration of the cost competitiveness. Additionally, it was difficult to estimate, how the economy will recover from the end of mobile phone production in Finland. In forecasts for the development of the private consumption, the main difficulty was forecasting the steep drop in the savings rate to a clear negative territory.

1 Johdanto

Vuosille 2016–2017 ajoittunut suhdannekäänne monen heikon vuoden jälkeen tuli yleisesti yllätyksenä talousennusteita laativille tahoille. Tässä muistiossa tarkastellaan Etlan suhdanne-ennusteessa tehtyjä ennustevirheitä ja niiden syitä vuosina 2014–2017.

Etla tekee kokonaistaloudellisen suhdanne-ennusteen kaksi kertaa vuodessa. Ennusteet julkaistaan maaliskuun ja syyskuun lopussa ja

ne tehdään samalle sekä kahdelle seuraavalle vuodelle. Tässä muistiossa on enimmäkseen tarkasteltu ennustevuotta edeltäneenä vuonna sekä itse ennustevuonna tehtyjä talousennusteita, yhteensä siis neljää ennustetta kutakin ennustevuotta kohden. Suurin osa talousennustajista ennustaa vain saman ja seuraavan vuoden talouskehitystä. Luvussa 2 tehty vertailu muiden talousennustajien kanssa on kuitenkin tehty kaikilla käytettävissä olevilla ennusteluvuilla eli parhaimmillaan kolmen vuoden osalta.

Vuosien 2014–2017 toteutunut talouskasvu on tässä tehdyssä tarkastelussa Tilastokeskuksen tammikuun 2018 lopussa saatavissa olleiden tilastojen mukainen. Vuoden 2017 osalta käytettävissämme on vasta kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen alustavat kasvuluvut, jotka nekin tulevat vielä muuttumaan. Lopullinen bkt:n kasvuluku vuodelle 2017 saadaan ehkä vasta vuonna 2020. Siten myös vuoden 2016 osalta nykyiset luvut voivat vielä jonkin verran muuttua tässä esitetystä. Tilastokeskus tarkentaa tietojaan toteutuneesta kasvusta noin kahden vuoden ajan. Siten, kun tehdään ennustetta seuraavasta vuodesta, joudutaan käyttämään historiallista kehitystä, joka ei ole lopullinen. Tämä lisää ennusteen epävarmuutta.[1]

Muistion luvussa 2 tehdään vertailu viiden eri ennusteita tekevän tahon ennustevirheiden välillä. Luvussa 3 tarkastellaan Etlan toteutuneita ennustevirheitä kysyntäerittäin. Luvussa 4 arvioidaan Etlan makrotaloudellisen ennustemallin avulla sitä, mikä osa virheestä on aiheutunut kansainvälisen talouden ennakoidusta poikkeavasta kehityksestä. Nämä virheet heijastavat myös muiden kansainvälisen talouden ennusteita tekevien tahojen (mm. OECD, IMF, EU:n komissio) tekemiä ennustevirheitä. Luvussa 5 tarkastellaan kunkin kysyntäerän kohdalla siihen liittyvien tekijöiden vaikutusta virheeseen. Luvussa 6 tehdään kokonaisarvio ja yhteenveto tarkasteltavan periodin ennustevirheistä.

2 Vertailu muihin ennustajiin

Kuvioissa 1 ja 2 on esitetty viiden ennustajan ennustevirheen kehitys vuosien 2016 ja 2017 bkt-kasvusta. Mukana ovat Etlan lisäksi Palkansaajien tutkimuslaitos (PT), Pellervon taloustutkimus (PTT), valtiovarainministeriö (VM) ja Suomen Pankki (SP). Luvut on laskettu ennusteen ja toteutuneen välisenä erotuksena. Vuoden 2017 osalta on käytetty tammikuussa 2018 tehtyä arviotamme kyseisen vuoden bkt:n kasvusta. Luku on siten hyvin alustava.

Tässä luvussa on tarkasteltu vuoden 2016 osalta vuosina 2014–2016 tehtyjä ennusteita ja vuoden 2017 osalta vuosina 2015–2017 tehtyjä ennusteita. PT:n ja PTT:n ennustehorisontti on Etlaa, VM:ää ja SP:tä vuoden lyhyempi. VM tekee neljä ennustetta vuodessa, muut kaksi. VM:n kevään ennuste on sijoitettu kuviossa maaliskuulle, vaikka se julkaistaan huhtikuussa.

Molempien vuosien osalta nähdään sekä jatkuva tulevan kasvun aliarviointi että U-käyrää muistuttava ennustevirhekehitys. Näkemys kolme vuotta etuajassa oli suhteellisen oikea vuoden 2016 kasvun osalta, mutta arvio heikkeni vuonna 2015 tehdyissä ennusteissa ja pysyi heikkona vielä vuoden 2016 alussa. Tämä heijasteli pessimismin lisääntymistä koko maailmantaloudessa vuosien 2015 ja 2016 vaihteessa mm. Kiinan pörssirauhattomuudesta johtuen.

Vuoden 2017 ennuste oli pahemmin alakantissa jo vuoden 2015 alussa, ja sen osuvuus heikkeni vielä lisää vuoden 2016 aikana. Ennustevirhe alkoi oieta vasta vuoden 2017 alussa. On kuitenkin hyvä painottaa vielä sitä, ettei vuoden 2017 talouskasvu ole tätä kirjoittaessa tiedossa.

Eri ennustajien ennusteet ovat edellä esitetyn tarkastelun pohjalta olleet hyvin samansuuntaisia, mikä on näkynyt myös ennustevirheissä. Ennusteen tekoajankohdalla on ollut merkitystä erityisesti kuluvaa vuotta koskevissa ennusteissa. Mitä myöhemmin ennuste on tehty, sitä enemmän informaatiota on ollut käytössä ja sitä pienempi on virhe ollut.

3 Etlan ennustevirheet kysyntäerittäin

Kuviossa 3 on esitetty Etlan ennustevirhe edellisen ja kuluneen vuoden ennusteiden osalta huoltotase-erittäin. Mittarina on laskennallinen kontribuutio bkt:n muutokseen prosenttiyksikköinä mitattuna. Ennustevirhettä mitataan tässä raportissa ennustetun ja toteutuneen erotuksena. Yliarvio on siten positiivinen ja aliarvio negatiivinen ennustevirhe kuten edellä.

Erityisesti vuoden 2014 kasvua yliarvioitiin selvästi edellisenä vuonna tehdyissä ennusteissa, samoin vuoden 2015 kasvua edellisenä keväänä. Vuoden 2016 ennuste jäi puolestaan jatkuvasti alakanttiin. Myös vuoden 2017 kohdal-

la kasvua aliarvioitiin, mutta ennuste kuitenkin korjaantui ajan myötä selvästi. Kulloinkin kuluvan vuoden syksyn ennuste oli suhteellisen lähellä lopullista kasvua – paitsi vuonna 2016, joka sekin voi vielä hieman korjaantua tilastotarkistuksissa. Vuoden 2017 osalta lopputulema jää vielä nähtäväksi, koska edes alustavia lukuja ei ole koko vuodelle tässä vaiheessa saatavilla.

Tarkastellaan seuraavaksi ennusteen osuvuutta huoltotase-erittäin. Nettoviennin osalta Etlan ennusteet olivat yläkantissa vuosille 2014–2016 ja laskennallinen virhekontribuutio bkt-ennusteeseen oli 0,5–1,5 prosenttiyksikköä. Vuodelle 2017 nettovientiennuste oli sen sijaan alakantissa ja bkt-kontribuutio noin 2 prosenttiyksikköä. Tässä ennuste tarkentui nykytiedon valossa

1 Vuotta 2016 koskevat bkt-ennusteiden virheet ennusteiden julkaisuajankohdan mukaan vuosina 2014–2016, ennuste vähennettynä toteutuneella bkt-kasvuluvulla (2,1 prosenttia)

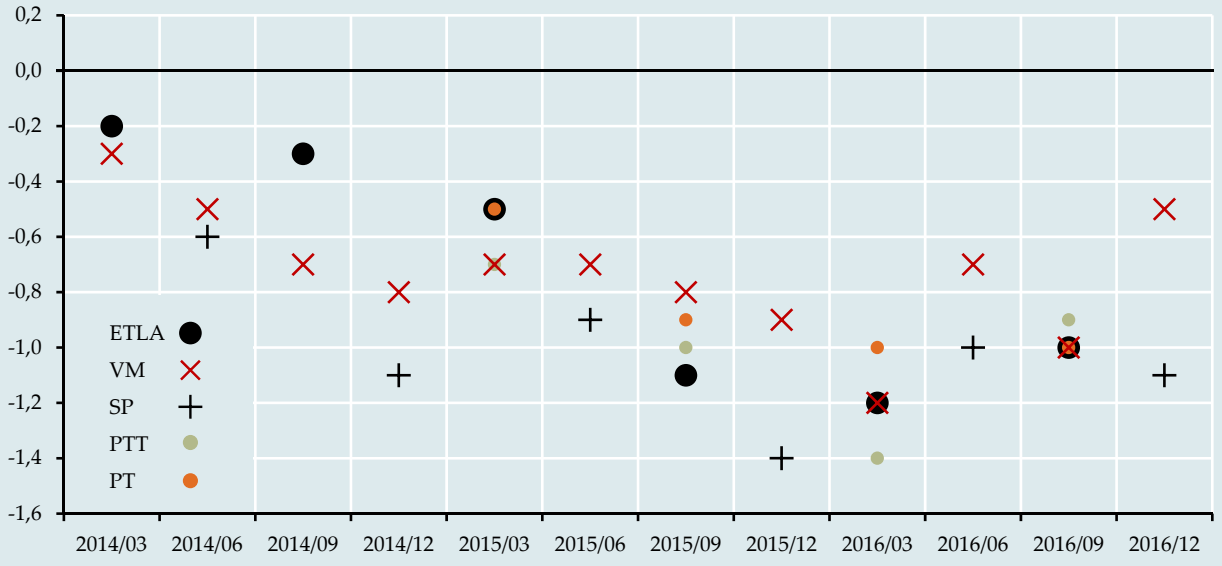

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

2 Vuotta 2017 koskevat bkt-ennusteiden virheet ennusteiden julkaisuajankohdan mukaan vuosina 2015–2017, ennuste vähennettynä tammikuussa 2018 arvioidulla bkt-kasvuluvulla (3,1 prosenttia)

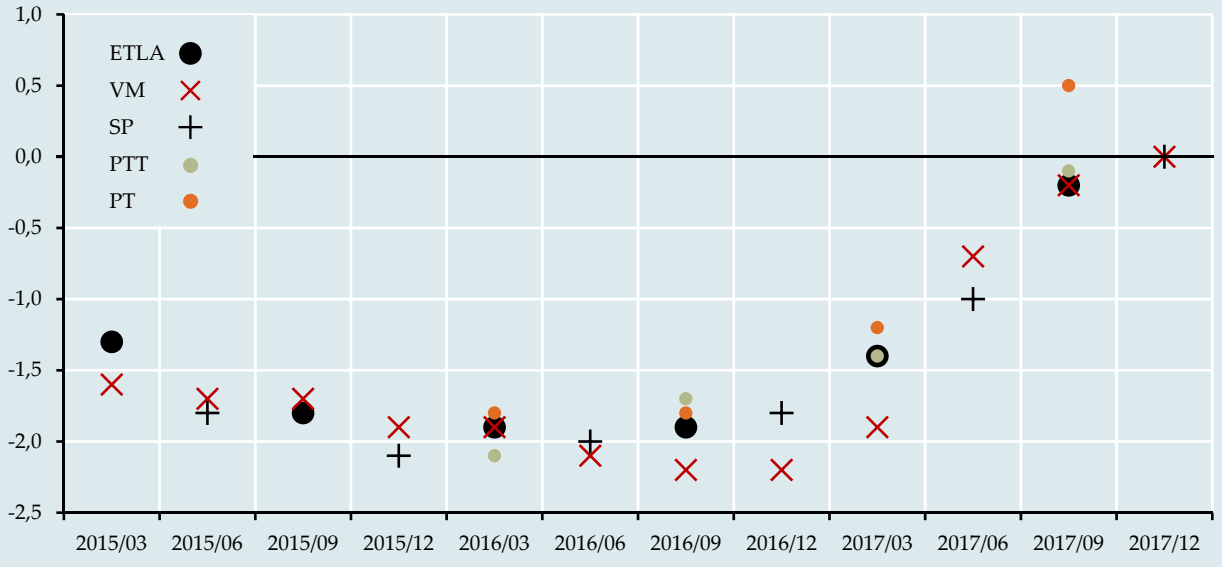

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

3

Etlan ennustevirhe ennusteiden julkaisuajankohdan mukaan, laskennallinen kontribuutio bkt:n muutokseen %-yksikköä*

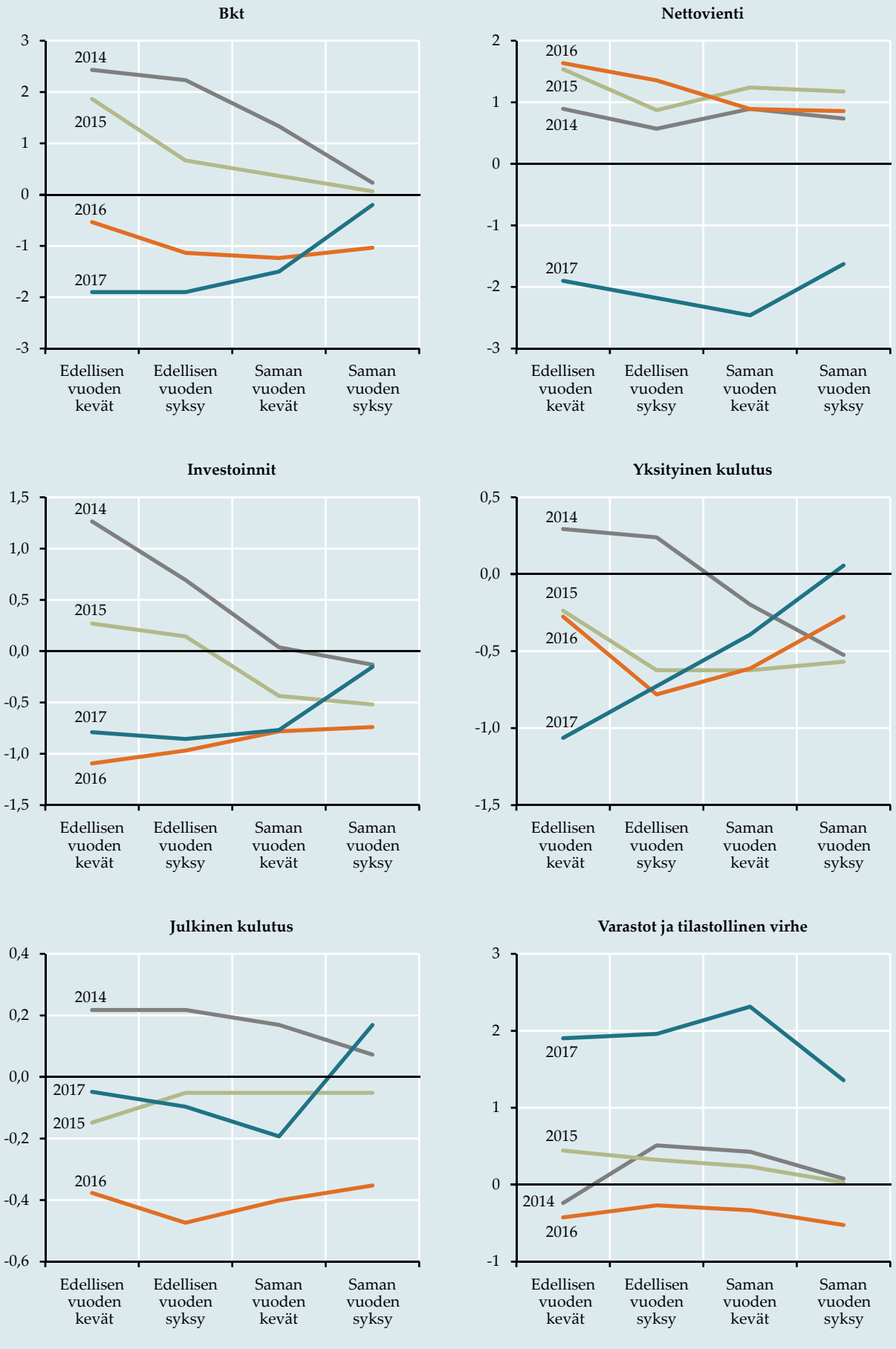

* Ennuste miinus toteutunut. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

hieman vasta vuoden 2017 syksyllä. On kuitenkin huomattava, että tilastoviranomaiset voivat korjata ulkomaankaupan lukuja vielä tuntuvasti erityisesti palvelukaupan osalta.

Investointiennuste vuodelle 2014 oli aluksi yläkantissa ja vuosille 2016–2017 alakantissa. Laskennallinen virhekontribuutio oli suurimmillaan hieman yli yksi prosenttiyksikkö bkt-ennusteeseen. Yksityisen kulutuksen ennuste vuodelle 2017 oli selvästi alakantissa edellisen vuoden alussa, mutta tilanne korjautui sen jälkeen asteittain. Julkisen kulutuksen ennusteen virhekontribuutio on ollut korkeimmillaan 0,5 prosenttiyksikköä bkt-ennusteeseen. Näiden huoltotase-erien taustoilla olevia tekijöitä on käsitelty tarkemmin alempana.

Ennustettu varastojen muutos ja tilastollinen virhe, joka on tätä tarkastelua varten laskettu residuaalina, on sekin merkittävä tekijä. Tämä erä on kontribuoinut usein noin puolikkaan prosenttiyksikön bkt-ennustevirheeseen, mutta vuoden 2017 osalta odotettavasti huomattavasti tätä enemmän.

Vertasimme Etlan tekemiä ennustevirheitä huoltotase-erittäin valtiovarainministeriön samoina aikoina julkaisemien ennusteiden vastaaviin virheisiin. Etlan ja VM:n ennustevirheet ovat pitkälle samansuuntaisia ja samansuuruisia.

4 Kansainvälisen kysynnän ennustevirheiden merkitys Suomen talouskehityksen ennustamisessa

Suomen kaltaisen pienen avotalouden ennusteen osuvuudelle on erityisen tärkeää se, miten hyvin onnistutaan arvioimaan kansainvälisen kysynnän kehitys. Etlan suhdanne-ennusteita laadittaessa Suomen vientikysyntää ennustetaan Suomen tavaraviennin kauppaosuuksilla painotetun 14 tärkeimmän vientimaan teollisuustuotannon volyymin avulla. Tavaravienti näihin maihin kattoi viime vuoden tammilokakuussa 70 prosenttia Suomen tavaravienistä. Jos Suomelle tärkeiden vientimaiden teollisuustuotannon ennustamisessa epäonnistutaan, tyypillisesti myös Suomen viennin ennusteessa erehdytään.

Kuvio 4 näyttää Etlan vientikysynnän (viennin osuuksilla maittain painotettu teollisuustuotanto) ennusteiden ennustevirheet ennusteen julkaisuajankohdan mukaan kuten edellä. Ennustevirheet ovat prosenttiyksikköjä toteutuneeseen vientimaiden painotettuun teollisuustuotannon kehitykseen verrattuna.

Kuviosta nähdään, että vuosina 2014–2016 tyypillisesti yliarvioitiin kansainvälisen kysynnän kehitystä. Kansainvälisen ympäristön ennusteet olivat siis liian optimistisia näinä vuosina lukuun ottamatta keväällä 2016 tehtyä ennustetta samalle vuodelle, jolloin vientikysynnän ennuste oli aavistuksen liian alhainen toteutuneeseen nähden. Ennustevirheet myös kasvavat sen mukaan, mitä aiemmin ennuste on tehty. Tämä on tietysti täysin looginen tulos. Ennustevirheiden itseisarvot kansainvälisessä kysynnässä ovat tarkasteluperiodilla suurimmillaan 1,7 prosenttiyksikköä ja pienimmillään 0,1 prosenttiyksikköä. Ennustevirheet ovat olleet lähes poikkeuksetta suuria silloin, kun ennuste on tehty edellisenä vuonna mutta sen sijaan verraten pieniä, kun on ennustettu kuluvan vuoden talouskehitystä.

Kuviossa 4 vuoden 2017 ennusteita tulee tarkastella erikseen, sillä tilastotieto sen toteutuneesta kehityksestä puuttuu yhä. Niinpä toteutunut kehitys on tammikuussa 2018 tehty arvio vuoden 2017 kehityksestä. Vuosi 2017 erottuu muutenkin kuviossa siinä mielessä, että sitä koskevat ennusteet ovat olleet koko ajan liian pessimistisiä: vasta saman vuoden syksyllä tehty ennuste alkaa olla hyvin lähellä sitä, mitä tällä hetkellä odotetaan viime vuoden talouske-

4

Ennustevirheet kansainvälisessä kysynnässä (painotettu teollisuustuotanto) ennusteen tekoajan mukaan, %-yksikköä*

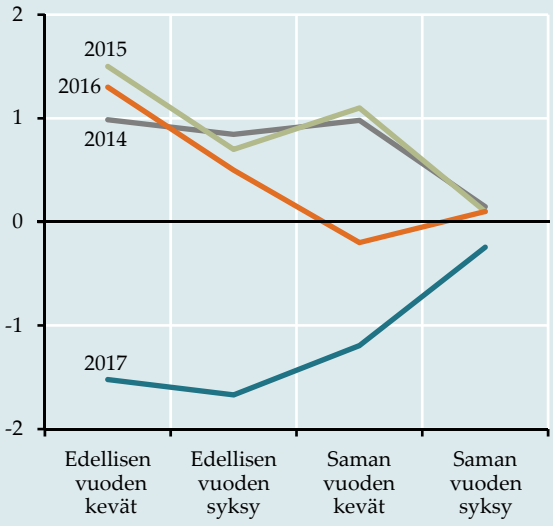

* Ennuste miinus toteutunut. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

hityksestä. Vuosi 2017 on siis yllättänyt positiivisesti.

Miksi sitten kansainvälisen ympäristön kehityksessä on tehty näinkin isoja virheitä? Entä erottuvatko Etlan ennusteet verrattuna siihen, miten kansainväliset järjestöt ovat ennustaneet globaalia talouskehitystä? Etla tekee kansainvälisen talouden ennusteen itsenäisesti hyödyntäen muun muassa NIESR:n ylläpitämän globaalin NiGEM-makromallin tuottamia ennusteita eri maiden kehityksestä. Samalla ennusteen laadinnassa seurataan laajasti kansainvälisiä arvioita, erityisesti IMF:n, OECD:n ja Euroopan komission ennusteita kansainvälisestä talouskehityksestä. Niinpä Etlan tekemät ennustevirheet ovat usein olleet pieniä tai suuria seuraten sitä, miten hyvin kansainväliset järjestöt ovat joko onnistuneet tai epäonnistuneet ennusteissaan.

Edellä todettua voidaan havainnollistaa kuvion 5 avulla. Siinä verrataan Etlan ja Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n tekemiä ennustevirheitä euroalueen ja Yhdysvaltojen bkt-ennusteissa. Vuoden 2017 toteutunut luku on Etlan tammikuun 2018 arvio viime vuoden toteutuneesta kehityksestä kyseisillä talousalueilla.[2]

Havaitaan, että Etlan ja IMF:n ennustevirheet koskien euroalueen ja Yhdysvaltojen talouskehitystä ovat suuruudeltaan samaa luokkaa: tarkkaan ottaen Etlan ennusteet euroalueen kehityksestä ovat keskimäärin olleet hieman IMF:n ennusteita osuvampia, kun taas IMF:n ennusteet Yhdysvaltojen taloudesta ovat keskimäärin olleet Etlan ennusteita lähempänä toteutuneita lukuja. Yhdysvaltojen tapauksessa myös Etlan ja IMF:n ennusteet poikkeavat enemmän toisistaan. Silti suuria eroja ennustevirheissä ei tämän yksinkertaisen vertailun ja suppean tarkasteluperiodin perusteella ole.

Kansainvälisessä kysynnässä tehtyjen ennustevirheiden vaikutus Suomen talouden ennustevirheisiin

Kiinnostava kysymys on erityisesti se, miten paljon kansainvälisessä kysynnässä tehdyt ennustevirheet ovat vaikuttaneet Etlan tekemiin Suomen bkt:n ennustevirheisiin – tai ylipäänsä kaikkien Suomen huoltotaseen erien ennustevirheisiin. Niinpä seuraavassa tehdään laskelma ETLA-makromallin (ks. Lehmus, 2017)[3] avulla. Kysymme, miten paljon bkt:n ja kaikkien huoltotase-erien ennusteet olisivat muuttuneet kunakin ennustevuonna ja kunkin ennusteen tekemisen yhteydessä, jos kussakin ennusteessa olisi osattu arvioida kansainvälisen kysynnän kehitys tarkalleen oikein. Simuloidaan siis sellainen kehityskulku, jossa kansainvälisen kysynnän kehitys olisi kunkin suhdanne-ennusteen laadinta-ajankohdan yhteydessä osattu arvioida oikein, ja lasketaan sen perusteella, kuinka paljon (prosentteina) kansainvälisen kysynnän ennustevirheet selittävät kunkin huoltotase-erän ennustevirheestä. ETLA-makromallissa Suomen viennin estimoitu jousto painotetun kansainvälisen kysynnän suhteen on 1,37. Mallissa kansainvälinen kysyntämuuttuja on 22 Suomen viennille tärkeimmän maan vientiosuuksilla painotettu bkt.[4] Näiden maiden tavaraviennin osuus Suomen tavaraviennistä viime vuoden tammi-lokakuussa oli 83 prosenttia.

Kuviosta 6 havaitaan, että kansainvälisen kysynnän ennustevirheet selittävät huomattavan osan Etlan tekemistä viennin ennustevirheistä periodilla 2014–2017. Havaitaan myös, että kansainvälisen kysynnän ennustevirheet näyttelevät sitä suurempaa osaa ennustevirheissä, mitä varhaisemmin ennuste on laadittu. Silti samaa vuotta koskevia viennin ennustevirheitä kansainvälisen kysynnän ennustevirheet eivät juuri selitä, lukuun ottamatta vuotta 2014 ja pienemmässä määrin myös vuotta 2017. Myös viennistä osin riippuvan tuonnin ennustevirheistä kansainvälisen kysynnän ennustevirheet selittävät leijonanosan silloin, kun ennuste on laadittu edellisenä vuonna. Tosin vuosia 2016 ja 2017 koskevat ennustevirheet tuonnissa selittyvät lähes kokonaan muilla tekijöillä.

Mallilaskelman perusteella kansainvälisen kysynnän ennustevirheet ovat myös kasvattaneet yksityisten investointien ennustevirheitä vuosina 2014 ja 2017. On silti huomioitava, että kansainvälisen kysynnän kontribuutio virheeseen voi vaikuttaa suurelta silloin, kun itse ennustevirhe on pieni. Vuosien 2015 ja 2016 ennustevirheet investoinnissa selittyvät lähinnä muilla tekijöillä kuin kansainvälisen kysynnän ennustevirheillä. Yksityisen kulutuksen ennustevirheisiin kansainvälisen kysynnän ennustevirheet ovat vaikuttaneet mallilaskelman perusteella verraten vähän. Tämä johtuu kuitenkin osittain siitä, että mallissa on oletettu kotitalouksille vakioinen säästämisaste. Säästämisasteen aleneminen ja kääntyminen negatiiviseksi viime vuosina selittää merkittäviltä osin yksi-

5

Etlan ja IMF:n ennustevirheet euroalueen ja USA:n bkt-ennusteissa ennusteiden julkaisu-ajankohdan mukaan, %-yksikköä*

* Ennuste miinus toteutunut. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

6

Vientikysynnän ennustevirheiden vaikutus (%) huoltotaseen erien ennustevirheisiin, ennusteen tekoajan mukaan

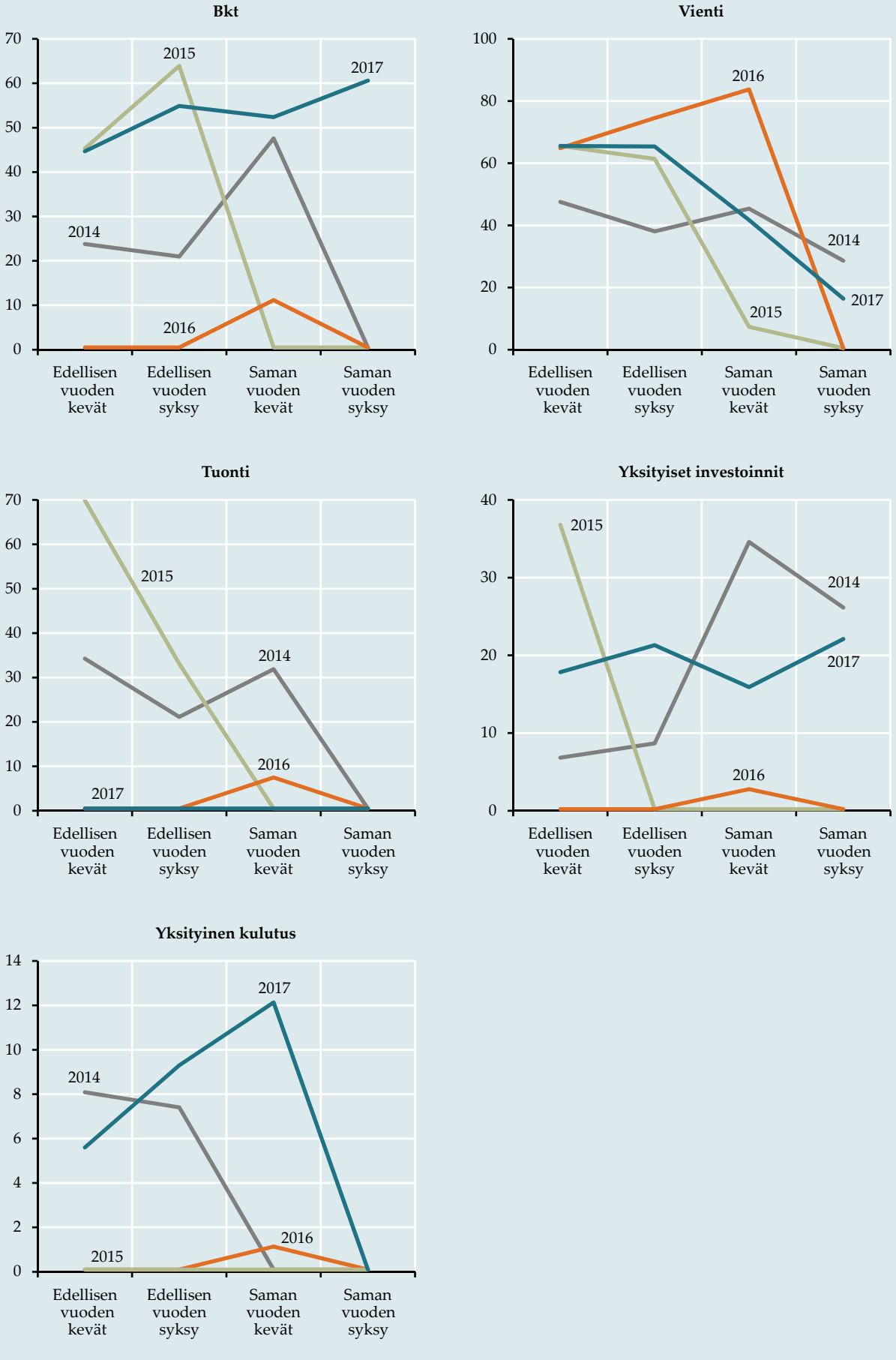

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

tyisen kulutuksen ennustevirheen (ks. luku 5). Toteutunut säästämisasteen kehitys johtuu osittain yleisen luottamusilmapiirin paranemisesta, joka puolestaan palautuu osittain kansainvälisen talouskehityksen piristymiseen ja positiivisiin vientiuutisiin. Jälkimmäiseen vaikuttaa myös kilpailukykysopimuksen solmiminen. Se paransi viennin kilpailukykyä, mutta ei ollut tiedossa vuoden 2016 alussa.

Etlan tekemiin Suomen bkt:n ennustevirheisiin kansainvälisen kysynnän ennustevirheillä on siis ollut kohtalaisen suuri merkitys, varsinkin niissä tapauksissa, kun ennuste on koskenut seuraavaa vuotta. Vuosina 2015 ja 2017 kansainvälisen kysynnän ennustevirheillä on ollut muita ennnustevuosia suurempi vaikutus siihen, kuinka suuri ennustevirhe on tehty Suomen bkt:n suhteen. Kuitenkin vuotta 2016 koskeva Etlan (melko pieni) ennustevirhe Suomen bkt:ssa selittyy melkein kokonaan muilla tekijöillä.

5 Huoltotase-erien tarkempi tarkastelu – mistä muista seikoista ennustevirheet johtuvat?

Vienti ja tuonti

Etlassa tehdään erikseen ennuste tavaraviennille ja palveluviennille. Kun nämä erät lasketaan yhteen, saadaan ennuste koko viennille. Palveluviennin määrä kehittyy yleensä aivan eri tahtiin kuin tavaraviennin määrä. Useimmiten toinen supistuu, kun toinen kasvaa, ja päinvastoin. Tästä syystä kansainvälisen vientikysynnän ennustetta käytetään vain tavaraviennin ennusteen laatimiseen. Palveluviennin ennuste tehdään palvelujen kysyntä- ja tarjontanäkymien pohjalta.

Kansainvälisen vientikysyntätekijän ja tavaraviennin välinen suhde muuttui finanssikriisin aikoihin pysyvämmin kuin aiemmin arvioitiin. Viime vuosina maailmankauppa on kasvanut suunnilleen samaa vauhtia kuin maailman teollisuustuotanto. Aiemmin kaupan kasvu oli kaksinkertainen teollisuustuotantoon verrattuna. Kun käytössä oli liian kauan liian korkea korrelaatiokerroin, tavaraviennin kasvua yliarvioitiin.

Vuoden 2014 tavaraviennin ennustevirhe selittyy suurimmaksi osaksi kansainvälisen vientikysynnän virhearvioinnilla. Koko viennin ennustevirheen osalta kansainvälisen ennusteen virhe selittää vain noin puolet. Tämä johtuu siitä, että palveluviennin ennustevirhe oli erittäin suuri. (Kuvio 7.)

Vuoden 2015 osalta kansainvälisen talouden ennusteen virhe ei juuri ollenkaan selitä tavaraviennin ennustevirhettä. Jos tarkastellaan koko vientiä, ennustevirhe oli melko pieni. Tämä johtuu siitä, että palveluviennin ja tavaraviennin ennustevirheet menivät eri suuntiin. Tavaraviennin heikkoa kehitystä selitti Venäjänviennin romahdus noin kolmanneksella, mitä ei erityisesti varhaisissa ennusteissa kyetty ennakoimaan. Venäjän-viennin romahdus johtui pitkälti raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan alenemisesta ja sen aiheuttamasta ruplan romahduksesta.

Vuonna 2016 sekä tavara- että palveluviennin ennustevirheet olivat hyvin pienet verrattuna kahteen edelliseen vuoteen. Niinpä kansainvälisessä kysynnässä tehty ennustevirhe selittää suhteellisen suuren osan koko viennin ennustevirheestä.

Vuonna 2017 kansainvälisen kysynnän ennustevirheen vaikutus viennin ennustevirheeseen on melko suuri kolmen ensimmäisen ennusteen osalta. Jäljelle jääneestä ennustevirheestä suuri osa selittyy henkilöautojen viennin kasvun aliarvioinnista. Oli tiedossa, että kasvu tulee olemaan erittäin vahvaa, mutta toteutuneeseen ”räjähdysmäiseen” kasvuun emme osanneet varautua. Uudenkaupungin autotehtaan tuotantokapasiteettia on tehdaslaajennuksen myötä nostettu merkittävästi arvioitua enemmän. Nettoviennin myönteiseen kehitykseen vaikutti myös kilpailukykysopimus, josta ei ollut tietoa vielä vuoden 2016 alussa.

Ennustetyölle on ominaista, että ennusteluvut muuttuvat automaattisesti joka kerta, kun historiadataa korjataan, vaikka suhdannenäkymät sinänsä eivät olisi muuttuneet. Välillä korjaukset ovat hyvinkin suuret. Esimerkiksi helmikuussa 2016, kun vuoden 2015 ensimmäiset tilastot julkaistiin, tavaraviennin määrä olisi supistunut 1,4 prosenttia. Lopullisten toteutuneiden tietojen mukaan tavaravienti supistuikin 3,9 prosenttia. Ensimmäisten tilastotietojen mukaan palveluvienti olisi kasvanut 5,3 prosenttia vuonna 2015. Uusimpien tilastojen mukaan toteutunut kasvuluku oli 14,5 prosenttia. Joskus viennin arvot pysyvät ennallaan, mutta deflaattorikorjauksen takia määrien kasvuluku muuttuu.

Tavaraviennin ennustamista vaikeuttaa myös se, että Tullin ja kansantalouden tilinpidon välisissä sarjoissa on ero, joka ei ole vakio vaan vaihtelee, ja sitä on vaikea ennakoida. Sarjojen kasvulukujen erotus voi olla jopa 3–4 prosenttiyksikköä. Toisinaan eroa on vain prosenttiyksikön verran. Tavaraviennin toimialaseuranta perustuu Tullin kuukausittain julkaistaviin tilastoihin.

Tavaratuonnin ennuste on kytköksissä tavaraviennin ennusteeseen, koska vientituotteisiin tarvitaan tuontipanoksia. Vuoden 2014 osalta tavaratuonnin ennustevirheet ovatkin samaa suuruusluokkaa kuin tavaraviennin ennustevirheet. Vuonna 2015 tavaratuonnin ennustevirhe on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin tavaraviennin ennustevirhe. Kyseisen vuoden tavaraviennin lukuja on kansantalouden tilinpidossa korjattu huomattavasti enemmän kuin tavaratuonnin lukuja.

Vuoden 2016 kohdalla tavaratuonnin ennustevirhe onkin suurempi kuin tavaraviennin ennustevirhe. Tämä on luonnollinen seuraus siitä, että tavaratuontia korjattiin yli 4 prosenttiyksikköä, kun taas tavaravientiä korjattiin vajaat puolitoista prosenttiyksikköä. Vuoden 2017 lopullisia tietoja ei ole vielä julkaistu, mutta käytettävissä olevien tietojen mukaan tuonnin en-

7

Ennustevirheet viennissä ennusteen tekoajankohdan mukaan, %-yksikköä*

* Ennuste miinus toteutunut. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

nustevirheet ovat hyvin pienet verrattuna viennin ennustevirheisiin.

Kuten vientipuolella, tavara- ja palvelutuonnin kasvuluvut kulkevat usein eri suuntiin. Myös tavaratuonnin ennustamista vaikeuttaa Tullin ja kansantalouden tilinpidon sarjojen välinen ero.

Vuoden 2015 palvelutuonnin kasvulukua on kansantalouden tilinpidossa korjattu yli 11 prosenttiyksikköä ylöspäin ensimmäisestä julkistuksesta. Palveluviennin kasvulukua on korjattu 9 prosenttiyksikköä ylöspäin. Palvelutuonnin ennustevirheet ovat silti selvästi pienemmät kuin palveluviennin ennustevirheet vuodelle 2015.

Yksityiset investoinnit

Vuosina 2014–2017 yksityisten investointien ennustevirhe on ollut muita huoltotaseen ennustepoikkeamia suurempi. Investointiennusteen suuri poikkeama toteutuneesta on varsin normaalia, sillä investointien vuosittainen vaihtelu on yleensä muita kysyntätekijöitä selvästi suurempaa. Euroaikana yksityisten investointien vuosimuutosten standardipoikkeama on ollut keskimäärin 6:n luokkaa.

Yksityisten investointien ennustevirhe oli vuosina 2014–2017 itseisarvojen keskiarvolla mitattuna edellisen vuoden kevään ennusteissa 4,5 prosenttiyksikköä ja virhe pieneni ennustehorisontin lyhentyessä (saman vuoden kevään ja syksyn ennusteet) 2 prosenttiyksikköön. Vuosina 1973–2015 Etlan yksityisten investointien ennustevirheen itseisarvojen mediaani oli enimmillään 5,2 prosenttiyksikköä ja pienimmillään 2,5 prosenttiyksikköä, joten vuosina 2014–2017 osumatarkkuus on pysynyt lähes ennallaan.

Valtiovarainministeriön yksityisten investointien ennustevirheet ovat likimain Etlan ennusteen kopio. Ennustevirheet ovat itseisarvojen keskiarvolla mitattuna Etlan suuruusluokkaa. VM:n vuonna 2015 laatimat kevään ja syksyn investointiennusteet vuodelle 2016 olivat Etlan ennustetta osuvampia. Etlan vuonna 2014 laatimissa seuraavan vuoden investointiennusteissa ennustevirhe oli hieman ministeriön virhettä pienempi. Ministeriön kevään ennusteilla on parin vuoden ajan ollut pieni etulyöntiasema, sillä ministeriöllä on käytössä kattavat ennakkotiedot edellisen vuoden tilinpitoluvuista.

Ennustevirheiden tarkastelussa on huomattava, että tilinpidon historiatietojen tarkistusten takia lasketut ennustevirheet ovat luotettavia ainoastaan vuoden 2014 osalta. Tehdyt tilastojen tarkistukset ovat tuoneet verraten suuria muutoksia yksityisiin investointeihin. Vuoden 2016 maaliskuun tarkistuksessa investointien vuoden 2014 tasoa nostettiin 3,1 prosenttia ja heinäkuun tarkistuksessa 0,5 prosenttia. Vuoden 2017 maaliskuussa tilastokeskus nosti vuoden 2015 yksityisten investointien tasoa 3,6 prosenttia. Tilastojen tasokorotukset ovat nostaneet investointiennusteen vertailutasoja. Tässä raportissa kaikki kuviot ja tehdyt päätelmät investointien, viennin ja yksityisen kulutuksen osalta perustuvat korjattuihin tietoihin.

Yksityisten investointien ennustevirheiden tarkentuminen

Vuodelle 2014 laadituissa ennusteissa investointien ennustevirheet tarkentuvat odotetulla tavalla, mutta niiden kehitystä määrittävien kysyntätekijöiden (vienti ja kulutus) ennustevirheet pysyvät suurina. Eritahtisuuteen vaikuttaa se, että teollisuus oli vuonna 2013 ylikapasiteettitilassa. Lisäksi elektroniikka-ala oli uudelleenjärjestelyjen kohteena. Nämä poikkeukselliset tekijät vaikuttivat siihen, että investointiennustetta heikennettiin, vaikka viennin odotettiin elpyvän. (Kuvio 8.)

8

Yksityisten investointien ennustevirheet 2014–2017, %-yksikköä*

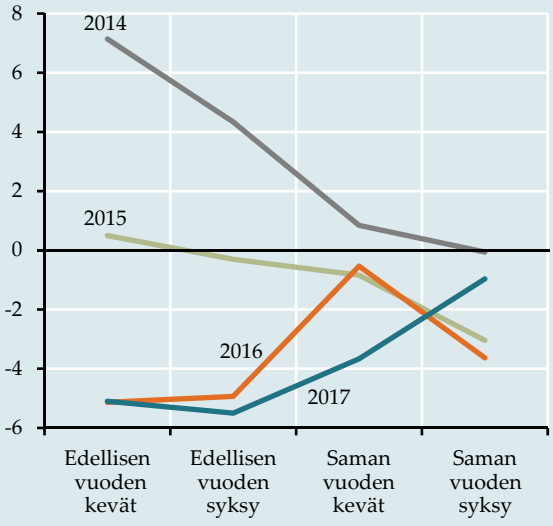

* Ennuste miinus toteutunut. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

Toinen merkittävä ennustepoikkeama syntyi vuonna 2015 tehdyissä vuoden 2016 ennusteissa. Niissä investointeja määrittävien kysyntätekijöiden ennustettiin kasvavan investointien kasvua nopeammin. Investointien maltillinen kasvuennuste vaikuttaa ajoitusvirheeltä, sillä monivuotisia investointihankkeita oli käynnistynyt, mutta niiden valmistumisen tarkka ajankohta oli hämärän peitossa. Tilastokeskuksen viimeisimmän tarkistuksen mukaan kone- ja laiteinvestoinnit kasvoivat vuonna 2016 vajaat 11 prosenttia, kun Etlan saman kevään ja syksyn kasvuennuste oli 3–4 prosenttia.

Vuosina 2015 ja 2016 investointien ennustevirhe kääntyy yllättäen kasvuun saman vuoden syksyn ennusteissa. Ennustevirheiden kasvun lähteenä oli valtaosin kone- ja laiteinvestointien aliarviointi. Vuoden 2016 virhe on ennakollinen, koska vuoden 2016 tilastotiedot tarkentuvat vielä pariin otteeseen.

Yksityisten investointien ennuste riippuu viennin ja yksityisen kulutuksen ennusteesta

Luvussa 2 esitetyssä makromallitarkastelussa vientikysynnän ennustevirheellä ei ollut kaikissa ennusteissa mainittavaa suoraa vaikutusta yksityisten investointien ennustevirheeseen, joten niiden lähteitä on haettava muualta. Eräs investointiennusteen virhelähde piilee viennin ja yksityisen kulutuskysynnän ennustevirheissä vuosina 2015–2017.

9

Investointien ennustevirhe (pl. viennin ja yksityisen kulutuksen ennustevirheestä aiheutuva virhe), %-yksikköä*

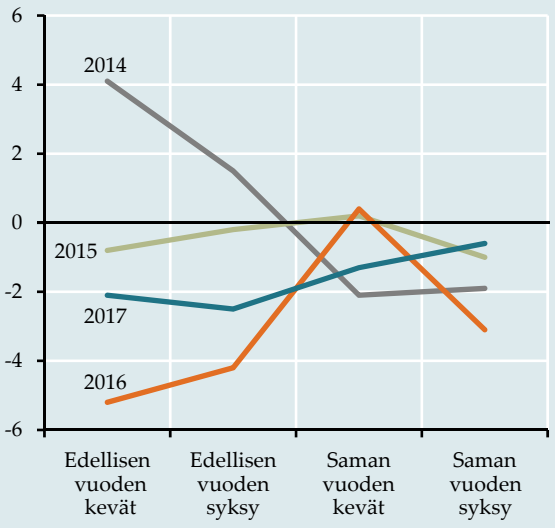

* Ennuste miinus toteutunut. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA

Näiden virheiden investointivaikutuksen arvioimiseksi laadittiin korjattu investointiennuste, jonka lähtökohtatietoina käytettiin Etlan ennusteen investointijoustoja sekä kansantalouden tilipidon viennin ja yksityisen kulutuksen toteutuneita kasvulukuja. Kun tällaisella varjolaskelmalla tuotettujen uusien ennusteiden ennustevirhe vähennetään alkuperäisen ennusteen ennustevirheestä, saadaan viennin ja kulutuksen ennustevirheistä riippumaton kuviossa 9 kuvattu ennustevirhe. Viennin ja kulutuksen ennustevirheiden vaikutuksen puhdistaminen ennusteesta pienentää merkittävästi investointien ennustevirheitä. Investointiennusteet osuvat nyt kohdalleen jo kunkin vuoden kevään ennusteissa.

Yksityinen kulutus

Yksityisen kulutuksen ennustevirhe on ollut Etlalla viime vuosina samansuuntainen kuin muilla talousennustajilla. Näkemys on ollut liian pessimistinen. Tässä tarkastellaan Etlan ennustevirhettä kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvun ja säästämisasteen kehityksen näkökulmista. Kotitalouksien lisäksi yksityiseen kulutukseen kuuluvat kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus sekä nettoturismimenot. Edellinen on vajaat 5 prosenttia yksityisestä kulutuksesta – jälkimmäinen on ollut lähellä nollaa, mutta hyppäsi melkein yhteen prosenttiin vuosina 2015–2016.

Reaaliseen ostovoimaan vaikuttavat kotitalouksien ansiotulot, toimintaylijäämä, sekatulo, netto-omaisuustulot sekä verotus, tulonsiirrot ja lopulta myös kulutuksen hintadeflaattorin kehitys. Ansiotuloihin vaikuttaa työmarkkinoiden ja ansiotasoindeksin kehitys. Vuoden 2014 osalta Etlan ennuste kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvusta oli liian korkea – loppujen lopuksi ostovoima aleni 0,8 prosenttia, vaikka vielä syksyllä 2014 ennustettiin 0,3 prosentin kasvua.

Vuonna 2015 reaalinen ostovoima kasvoi 1,4 prosenttia. Vuonna 2014 tehty ennuste oli selvästi tätä alempi, mutta syksyllä 2015 päästiin 0,2 prosenttiyksikön päähän lopulta toteutuneesta (ks. kuvio 10). Vuonna 2016 reaalinen ostovoima kasvoi nykytietojen mukaan 0,9 prosenttia. Ennuste oli tätä alempi syksyllä 2015, mutta hieman tätä korkeampi vuoden 2016 ennusteissa. Lopullinen virhe oli kuitenkin hyvin pieni.

Vuonna 2017 reaalinen ostovoima kasvoi alustavien tietojen mukaan kolmella ensimmäisellä neljänneksellä noin 1,5 prosenttia. Vuonna 2016 tehty ennuste oli noin prosenttiyksikön tätä alempi, mutta vuonna 2017 molemmat ennusteet olivat 1,6 prosenttia. Vuoden 2017 lopulla reaalisen palkkasumman kehitys oli nopeaa, joten voi olla, että kasvu tulee loppujen lopuksi nousemaan yli 1,6 prosentin. Kaiken kaikkiaan reaalisen ostovoiman ennuste on ollut vuosina 2015–2017 suhteellisen hyvin kohdallaan kuluvan vuoden ennusteissa, mutta vuoden 2014 osalta tehtiin suurempi virhe yläkanttiin.

Kotitalouksien ja niitä palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen yhteenlasketun säästämisasteen kehitys on puolestaan yllättänyt ennustajat yleisesti. Vuoden 1975 jälkeisenä aikana säästämisaste on ollut negatiivinen vuosina 1976–77, 1988, 2006–2008 sekä 2014–2017. Suurimmat negatiiviset lukemat ovat vuosille 1977, 1988 ja 2016, jolloin säästämisaste oli noin puolitoista prosenttia miinuksella, sekä todennäköisesti vuonna 2017.

Säästämisasteen ennuste vuosille 2014–2017 oli jatkuvasti yläkantissa vielä kunkin vuoden syksyllä, paitsi vuonna 2017, jos tuon vuoden kolmen ensimmäisen neljänneksen ennakkotiedot ovat lähellä aikanaan julkaistavia koko vuoden lukuja (ks. kuvio 11). Säästämisasteen ennustevirhe on ollut 1–3 prosenttiyksikköä ja se selittää suurimman osan yksityisen kulutuksen ennustevirheestä.

Kun kokonaistaloudellinen kehitys oli vuosina 2016 – 2017 odotettua parempaa muun muassa vahvemman kansainvälisen talouskehityksen ja kilpailukykysopimuksen tuoman nettoviennin kasvun ansiosta, kuluttajien luottamus oli odotettua vahvempaa, ja säästämisaste painui yllättävän negatiiviseksi. Nykyinen huomattavan negatiivinen säästämisaste, maksuhäiriömerkintöjen määrän kasvu sekä kasvava velkaantuminen ovat kuitenkin yksityisen kulutuksen kehitykselle riskejä, joita ennusteessa on jatkuvasti painotettu.

6 Yhteenvetoa ja arviointia

Eri ennustajien ennusteet ovat olleet hyvin samansuuntaisia, mikä on näkynyt myös ennustevirheissä. Ennusteen tekoajankohdalla on ollut merkitystä erityisesti kuluvaa vuotta koskevissa ennusteissa. Mitä myöhemmin ennuste on tehty, sitä enemmän informaatiota on ollut käytössä ja sitä pienempi on virhe ollut.

Etlan kuten muidenkin ennustajien ennusteissa taloudellisen kasvun näkymiä yliarvioitiin vuosina 2014–2015 ja aliarvioitiin vuosina 2016–2017. Elpyminen tapahtui hitaammin kuin arvioitiin. Kun se lopulta toteutui, sen voimaa aliarvioitiin. Osittain ennustevirhe johtui myös

10 Kotitalouksien reaalisen ostovoiman kasvun ennustevirhe, %-yksikköä*

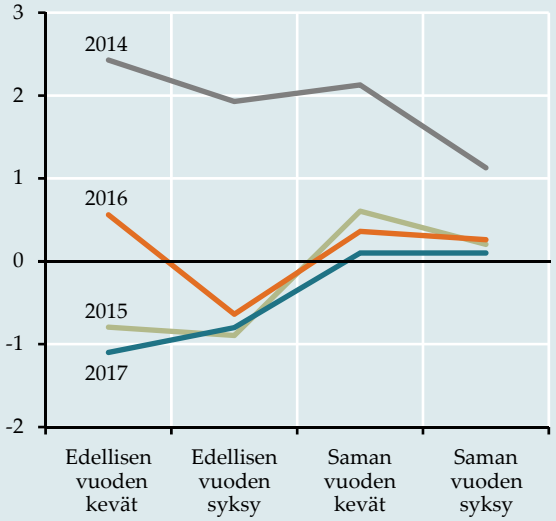

Huom. Vuoden 2017 osalta verrataan ennustetta kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen tietoihin tammikuussa 2018.

Lähteet: Tilastokeskus, Etla. ETLA

11 Kotitalouksien ja niitä palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen yhteenlasketun säästämisasteen ennustevirhe, %-yksikköä*

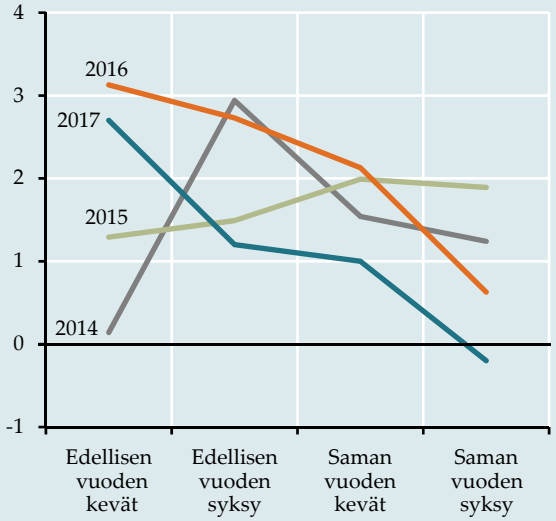

Huom. Vuoden 2017 osalta verrataan ennustetta kolmen ensimmäisen vuosineljänneksen tietoihin tammikuussa 2018.

Lähteet: Tilastokeskus, Etla. ETLA

ennustevuosina tapahtuneesta asteittaisesta rahapolitiikan keventämisestä, mikä on kiistämättä vaikuttanut positiivisesti investointeihin ja kulutukseen sekä Suomessa että vientimarkkinoilla. Käännepisteen arviointia vaikeuttivat myös noihin aikoihin tehdyt tuntuvat tilastojen tarkistukset.

Suomen bkt:ta koskeva ennuste tarkentui selvästi vuosia 2014, 2015 ja 2017 koskevissa ennusteissa ja viimeisen ennusteen virhe jäi suhteellisen pieneksi. Vuotta 2016 koskevassa ennusteessa tarkentuminen oli vähäisempää, mikä osittain johtui Tilastokeskuksen vuoden jälkimmäistä puoliskoa koskevista tuntuvista tilastokorjauksista. Kyseistä vuotta koskevat varhaiset ennusteet olivat kuitenkin paremmin kohdallaan kuin muita tarkasteltavia vuosia koskeneet ennusteet.

Ennustevirheet ovat suurelta osin johtuneet kansainvälistä talouskehitystä koskeneista arviointivirheistä, joita ovat tehneet myös kansainväliset organisaatiot kuten OECD, IMF ja EU:n komissio sekä ulkomaiset ennustelaitokset. Kansainvälisen kysynnän ennustevirheet näyttelevät sitä suurempaa osaa ennustevirheissä, mitä varhaisemmin ennuste on laadittu. Erityisen selvä kansainvälisen talouskehityksen ennustevirhe tapahtui vuonna 2017, jolloin ennusteita jouduttiin systemaattisesti korottamaan vuoden aikana toteutuneen positiivisen kehityksen myötä. Etlan makrotaloudellisella ennustemallilla tehtyjen arvioiden mukaan kansainvälisen kysynnän ennustevirhe selittää vähintään 50–60 prosenttia Suomen bkt:n vuotta 2017 koskevasta ennustevirheestä. Tämä virhe on kanavoitunut Suomen talouden ennusteeseen erityisesti vientiennusteiden kautta. Vuotta 2015 koskevissa varhaisissa ennusteissa kansainvälisen kysynnän vaikutus virheeseen oli samaa luokkaa.

Kansainvälisen kysynnän ennustevirhe on selittänyt merkittävän osan viennin ennustevirheestä erityisesti varhaisissa ennusteissa. Lisätekijöitä ovat olleet vaikeudet Venäjän-viennin volatiilin kehityksen arvioinnissa, palvelujen viennin kehityksen vaikea ennustettavuus sekä erityistekijät kuten autojen, laivojen ja lentokoneiden vienti. Tavaroiden vienti Venäjälle supistui vuosina 2014–2015 yhteensä 41 prosenttia öljyn hinnan vaikeasti ennakoitavissa olleen romahduksen myötä. Vaikka öljyn hinnan lasku on elvyttänyt öljyä tuovia talouksia, elvytyksen vaikutus Suomelle tärkeään investointitavaroiden kysyntään on ollut hidas. Lopulta vientikysynnän voimakkuus yllätti. Vientiä tuki vuodesta 2015 alkaen myös parantunut kilpailukyky. Kilpailukykysopimus kohensi viennin kannattavuutta vuonna 2017. Jonkin verran se on voinut vaikuttaa jo vuoden 2016 jälkipuoliskolla, kun yritykset ovat ennakoineet sopimuksen positiivisia vaikutuksia. Tätä ei varhaisissa ennusteissa voitu ottaa huomioon.

Vuotta 2014 ja vähäisemmässä määrin vuotta 2015 koskeneissa ennusteissa investointien kehitystä yliarvioitiin. Vuosia 2016 ja 2017 koskeneissa ennusteissa taas oltiin liian pessimistisiä. Tämä oli sopusoinnussa koko talouden kehitystä koskeneiden arvioiden kanssa. Vuosia 2014, 2016 ja 2017 koskevat ennusteet tarkentuivat ajan myötä. Vuotta 2015 koskeneessa ennusteessa siirryttiin ensimmäisten ennusteiden yliarviosta myöhemmin aliarvion puolelle.

Yksityisten investointien ennustetta tehtäessä keskeisiä selittäviä muuttujia ovat vienti- ja kulutusennusteet. Näiden kysyntöjen muutokset eivät aina välity samansuuntaisina investointien muutoksina, jos talouden keskeisillä toimialoilla on suurta yli- tai alikapasiteettia. Etlassa investointien ennakointia on pyritty parantamaan mm. suurten investointihankkeiden systemaattisella seurannalla. Kansainvälisen kysynnän vaikutus investointeihin toteutuu pääosin välillisesti vienti- ja kulutusennusteen kautta. Siitä syystä kansainvälisen ennusteen ennustevirhe ei systemaattisesti selitä yhtä paljon investointien kuin viennin ennustevirhettä. Kun viennin ja kulutuksen ennusteet korvataan ennustelaskelmassa toteutuneilla arvoilla, investointien ennustevirhe pienenee tuntuvasti. Investointien ennustaminen on vaikeaa, koska toteutuneiden investointien vaihtelu on suurta, tilastotietoja korjataan paljon jälkikäteen ja koska yritykset myös ennakoivat tulevaisuutta tavalla, jota on vaikea kvantifioida.

Yksityisen kulutuksen ennusteessa keskeiset selittävät muuttujat ovat kotitalouksien käytettävissä oleva reaalitulo ja säästämisaste. Kansainvälisen kysynnän ennustevirheet ja kilpailukykysopimuksen vahvistama nettoviennin kehitys selittävät yksityisen kulutuksen ennustevirhettä ehkä jo vuonna 2016, mutta erityisesti vuonna 2017, jolloin vahva elpyminen maailmanmarkkinoilla kohensi työllisyyttä ja vahvisti kuluttajien luottamusta. Koko tarkastelta-

valla periodilla säästämisasteen ennustaminen on ollut erityisen vaikeaa. Kotitalouksien vahva luottamus ja matalat korot ovat painaneet säästämisasteen historiallisen paljon ja pitkäksi aikaa negatiiviseksi, mikä on näkynyt yksityisen kulutuksen ennustettua voimakkaampana kasvuna. Säästämisasteen korjaus ylöspäin on väistämättä edessä, mutta sen ajoittumista on vaikeaa ennakoida. Se riippuu pitkälti kuluttajien luottamuksen kehityksestä. Muun muassa kielteinen kehitys vientimarkkinoilla voi vaikuttaa korjausliikkeeseen vahvasti.

***

Vuosia 2014 ja 2015 koskeneissa ennusteissa talousennustajia leimasi usko talouden voimakkaampaan elpymiseen kuin mikä lopulta toteutui. Tarkastellut varhaisimmat ennusteet tehtiin ennustevuotta edeltäneinä vuosina. Vuodenvaihteessa 2015–2016 Kiinassa tapahtui pörssiromahdus, joka synnytti epävarmuutta koko maailmassa. Samoihin aikoihin myös toteutunut talouskehitys heikkeni. Maailmantalouden ennusteita vastaavasti alennettiin yleisesti. Tämä on yksi syy Etlan vuosia 2016 ja 2017 koskeneiden varhaisten ennusteiden liialliselle pessimismille. Kansainvälisen talouden kehitystä Etla on ennustanut samansuuntaisesti kuin mm. OECD, EU:n komissio ja IMF.

Suomessa huolta herätti myös toteutunut huono vientimenestys ja kustannuskilpailukyvyn heikkeneminen. Lisäksi oli hyvin vaikeaa arvioida, miten Suomen talous toipuu matkapuhelintuotannon loppumisen vaikutuksista. Euroalueella on eurokriisin perintönä potentiaalisia kriisipesäkkeitä, joiden vaikutus synnytti ja yhä synnyttää epävarmuutta. Samoin Venäjänviennin toipuminen vuosina 2014–2015 toteutuneesta romahduksesta oli epävarmaa. Suomen vienti painottuu investointitavaroihin ja välituotteisiin, mistä syystä teollisuustuotannon ja investointien kehitys päämarkkinoilla on viennin kehitykselle tärkeää. Euroalue on kärsinyt pitkään investointitoiminnan heikkoudesta. Raaka-aineiden hintojen voimakas aleneminen vuosina 2014–2015 heikensi myös kehittyvien markkinoiden investointitoimintaa. Viime aikoina investointitoiminta on elpynyt, mikä on edistänyt Suomen vientiä. Euroalueen keventynyt rahapolitiikka on lopulta elvyttänyt investointeja. Nähtäväksi jää, mitä tapahtuu, kun EKP alkaa hiljalleen kiristää rahapolitiikkaansa.

Yksityisen kulutuksen ennustamista on vaikeuttanut erityisesti säästämisasteen jyrkkä sukeltaminen negatiiviseksi. On vain ajan kysymys, milloin kotitaloudet alkavat lisätä säästämistään. Tähän vaikuttaa muun muassa kotitalouksien luottamuksen, korkojen ja Suomen vientimarkkinoiden kehitys.

Viitteet

[1] Ennustevirheitä tulkittaessa täytyy muistaa, että myös tilastointiperiaatteet ovat muuttuneet ennustejakson aikana. Vuonna 2013 ja myös keväällä 2014, kun ennusteet tehtiin vuodelle 2014, Suomessa oli vielä käytössä kansantalouden tilinpidon järjestelmä EKT95. Suomi siirtyi uuteen kansantalouden tilinpidon järjestelmään EKT2010 vuositilinpidon julkistuksessa heinäkuussa 2014. Tilastokeskuksen alustavien keväällä 2014 tehtyjen arvioiden mukaan bkt:n taso nousisi 2000-luvulla noin 4 prosenttia EKT2010-menetelmämuutosten seurauksena. Samassa yhteydessä Tilastokeskus teki myös muita aikasarjatarkistuksia, jotka vaikuttivat bruttokansantuotteeseen. Uudessa EKT-järjestelmässä t&k-menot käsitellään investointeina. Bkt-vaikutukseltaan tämä oli suurin yksittäinen muutos. Esimerkkinä voi mainita, että bkt:n tilastomuutoksista aiheutuva tasomuutos vuonna 2011 oli 4,3 prosenttiyksikköä, josta t&k:n pääomittamisen vaikutus oli 3,7 prosenttiyksikköä. Kaikki vuodelle 2014 tehdyt kolme ensimmäistä ennustetta tehtiin vanhoilla tilastokäsitteillä. Tämä koskee kaikkia huoltotase-eriä.

[2] Ennusteita verrattaessa tulee vielä huomioida se, että IMF julkaisee kevään ennusteensa huhtikuussa ja syksyn ennusteensa lokakuussa. Etla taas julkaisee kevään ennusteensa maaliskuussa ja syksyn ennusteensa syyskuussa, ts. hieman aiemmin kuin IMF. Niinpä ennusteiden julkaisujärjestyksestä johtuen Etlassa hyödynnetään IMF:n edellisenä periodina tehtyä ennustetta maailmantaloudesta.

[3] https://www.etla.fi/julkaisut/etla-macro-model-for-forecasting-and-policy-simulations/

[4] Mallilaskelmassa oletetaan, että vientimaiden teollisuustuotannon ennustevirhe heijastuu yhtä suurena näiden maiden bkt:n ennustevirheeseen.

Lähteet

Lehmus, Markku (2017). ETLA Macro Model for Forecasting and Policy Simulations. Etla Working Papers 54.